

УДК 811.161.2'373'04(02)

DOI: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2022.257924>Леся Кисляк*

ОСОБЛИВОСТІ МІШАНО-ПЕРЕХІДНИХ ГОВІРОК НАДВІРНЯНЩИНИ

У статті на підставі зіставлення зведених карт типових ізоглос, укладених на матеріалі більше 50-ти карт поширення лексико-семантичних та фонетичних явищ у говірках Надвірнянського району Івано-Франківської області, виявлено протиставні структурно-територіальні об'єднання в межах діалектного континууму Надвірнянщини, визначено смугу мішано-перехідних говірок гуцульсько-покутського, гуцульсько-наддністрянського, наддністрянсько-покутського типів та описано їх особливості, зокрема зауважено, що говірки, розташовані в суміжжях покутського і наддністрянського, покутського і гуцульського, наддністрянського і гуцульського говорів, постали унаслідок контактування генетично близьких говорів. Виявлено, що для мішано-перехідних говірок діалектних суміж Надвірнянщини характерні поєднання різнодіалектних рис, згасання явищ лексики і семантики, які властиві для ядра діалектів, постання контамінованих форм, активне збагачення говірок синонімічними рядами, збереження архаїчних значень. Водночас їхні системи не зазнають докорінних змін, виявляють ознаки механічного змішування елементів суміжних говорів.

Ключові слова: ареалогія Надвірнянщини, перехідні говірки, мішані говірки, мішано-перехідні говірки, діалектна межа.

Kysliak Lesia. Features of mixed-transitional dialects of Nadvirna region.

Grounded on the comparison of consolidated maps of typical isoglosses, based on the material of more than 50 maps of distribution of lexical-semantic and phonetic phenomena in the dialects of Nadvirna district of Ivano-Frankivsk region, the article reveals opposing structural-territorial integrations within the dialectal continuum of Nadvirna region, defines zone of mixed-transitional sub-dialects of Hutsul-Pokuthian, Hutsul-Upperdnistrian, Upperdnistrian-Pokuthian types and describes their features. In particular, it is noted that sub-dialects located at the confluence of the Pokuthian and Upperdnistrian, Pokuthian and Hutsul, Upperdnistrian and Hutsul dialects appeared as a result of contact between genetically related dialects. Previous studies of dialectologists on mixed and transitional sub-dialects are analyzed. Characteristic features of transitional and mixed dialects are generalized from linguistic sources about transitional and mixed sub-dialects of different linguistic-territorial formations. It is established that sub-dialects, located in the contact zone of Hutsul, Upperdnistrian, Pokuthian dialects are a distinct type of sub-dialects – mixed-transitional, which combine features of mixed and transitional. It is found that mixed-transitional sub-dialects of dialectal adjacencies of Nadvirna region are characterized by combination of different dialectal features, extinction of vocabulary and semantics, which are characteristic of the nexus of dialects, the emergence of contaminated forms, active enrichment of sub-dialects with synonymous rows, preservation of archaic meanings. At the same time, their systems do not undergo radical changes, show signs of mechanical mixing of elements of adjacent dialects.

Keywords: areology of Nadvirna region, transitional sub-dialects, mixed sub-dialects, mixed-transitional sub-dialects, dialect boundary.

Актуальність. У сучасному мовознавстві спостерігаємо утвердження ареальної лінгвістики як розділу мовознавства, що вивчає просторове розташування мовних явищ. Ареальні дослідження є визначальними для з'ясування територіального членування говорів, з'ясування діалектних меж, виявлення опозицій на різних мовних рівнях. Виявлення етнографіями перехідних етнографічних зон на території Надвірнянського району Івано-Франківської області дає підстави припустити, що ця перехідність проєктується

* **Леся Кисляк**, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін Івано-Франківського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія» (Івано-Франківськ, Україна); e-mail: kyslyak.lesya73@gmail.com.

і на мовну специфіку регіону, що змушує здійснити теоретичні узагальнення поглядів лінгвістів, які характеризували території порубіжжя та явища перехідності в діалектах. Діалектологи акцентують увагу на тому, що мовні процеси в перехідних говірках відбуваються своєрідно. Ф. Жилко вказує на такі особливості «перехідних говорів»: 1) «перехідні говори» внаслідок «налягання» різних фонемних структур двох сусідніх говорів витворюють і деякі свої специфічні особливості; 2) внаслідок особливої інтенсивності впливу сусідньої мови «перехідний говір» може дедалі більше набувати ознак тієї мови, яка на нього впливає; 3) елементи двох сусідніх діалектів генетично споріднених мов визначають внутрішні структурні і системні взаємозв'язки «перехідного говору» і до певної міри характер його змін [Жилко 1958, с. 120].

В. Русанівський визначив, що незалежно від ступеня генетичної спорідненості діалектів, які вступають у контакт, їхню взаємодію супроводжують такі явища: 1) запозичення слів, що позначають певні реалії; 2) розширення синонімічних рядів за рахунок запозичених слів [Русанівський 1988, с. 135].

Т. Попова узагальнила критерії, яким повинні відповідати перехідні говірки: 1) перехідні говірки можуть з'явитися тільки в зоні міждіалектних (міжмовних контактів); 2) за інвентарем характерних рис перехідний говір не збігається з жодним із контактних діалектів; 3) перехідна говірка має систему, яка постійно зазнає змін і розвивається; 4) перехідні говірки повинні мати тривалу історію, що на сучасному етапі засвідчує наявність архаїзмів; 5) розвиток, який зумовлює появу перехідних говірок відбувається і на сучасному етапі, що спричинює появу гіперизмів та контамінованих форм [Попова 2008, с. 105].

Е. Смулкова перехідними називає діалекти на пограниччі, у яких є риси двох (рідше кількох) сусідніх діалектів, тобто одна риса склалася рівномірно за системою одного діалекту, а інша – відповідно до системи інших сусідніх діалектів. Зазвичай інтенсивність ознак одного діалекту більша, ніж іншого, а для мовних явищ характерна деяка закономірність. Причиною появи перехідних діалектів дослідниця називає відсутність чітких меж між діалектами і пропонує розрізняти перехідні та мішані діалекти також на основі екстралінгвістичних факторів (не лише внутрішньомовних) [Smułkowa 2002, с. 350].

О. Остапчук стверджує, що зона контактів може ставати місцем зародження інновацій. Підвищений інноваційний потенціал контактної зони реалізований в активному творенні гібридів [Остапчук 2008, с. 63].

У говірках, розташованих у зоні контактування двох чи більше говорів, дослідники виявляють явища як спільні для кількох говорів, так і відмінні від тих, які характерні для говорів, що контактують, типові лише для того діалектного континууму, який утворився внаслідок взаємодії кількох діалектних систем [Михайленко 2001, с. 12].

С. Георгієва поділяє думку інших дослідників, що для мішаної говірки характерне співіснування рис кількох діалектних систем, а для перехідних говірок – субституція рис однієї говірки іншою [Георгієва 2011, с. 5].

Здійснивши лінгвогеографічне дослідження назв одягу та взуття середньонадніпряньсько-степової діалектної межі, Т. Щербина з'ясувала, що в говірках цього суміжжя засвідчено строкатість мовного матеріалу, для говірок межі типові мікроареали, що різняться розмірами, типом ізоляцій, які їх окреслюють, та зв'язками з іншими діалектами [Щербина 2009, с. 95]. За висновками дослідниці, поширення мовних рис у цьому ареалі, його членування

зумовлене перехрещенням різнодіалектних міграційних потоків, а говірки порубіжжя, по суті, є, за висловом Ф. Жилка, «конгломератом, своєрідною мозаїкою різних діалектних систем» [цит. за: Щербина 2015, с. 76].

Характеризуючи говірку с. Митниця Васильківського району Київської області, що лежить у перехідній зоні між північним, південно-східним і південно-західним наріччями, Л. Рябець зазначає, що зіткнення говірок різних типів відбивається на їхніх структурах, породжує не лише співіснування різнодіалектних рис у межах говірки як комунікативної системи, а й поступову зміну функційного балансу в бік однієї з говірок. Як наслідок – витіснення рис однієї говірки рисами іншої, поява контамінованих форм, дія аналогії, функціонування паралельних форм тощо [Рябець 2016, с. 162].

Дослідники говірок діалектних суміж зауважують про тиск одного говору на інший, але він стосується не всіх мовних явищ, а тільки окремих. Наприклад, В. Михайленко, описуючи динаміку рефлексії *ě* на території середньонадніпряньсько-поліського діалектного суміжжя, спостеріг, що така поліська фонетична риса, як дифтонги, під тиском середньонадніпряньського говору в наголошеній позиції (незалежно від попереднього і наступного приголосного) продовжує занепадати, відбувається перехід $A > e$, $A > i$ з пом'якшенням попереднього приголосного [Михайленко 2001, с. 14].

На території перехідних говірок може відбуватися процес зміщення говорів або навіть нівелювання говірок під впливом суміжних. Таке явище засвідчив ще Д. Бандрівський, зазначивши в праці «Говірки Підбузького району Львівської області», що має на меті показати процес нівелювання бойківських говірок під впливом надністрянських. Дослідивши фонетичну систему, морфологічні та синтаксичні риси, він підсумував, що фонетична система говірок Підбузького району, як і суміжних підкарпатських районів, утрачає фонетичні риси бойківських говірок і наближається до фонетичної системи надністрянських говірок [Бандрівський 1960, с. 95].

На територіях суміжжя тиск може мати різний характер інтенсивності. Наприклад, С. Рабій-Карпинська кваліфікує надністрянський діалект як агресивний: «Перехідні говірки існують на північному пограниччі при зустрічі з надністрянськими говірками, при чому треба додати, що бойківські мовні особливості поступають на південь, перед більш агресивними надністрянськими говорами» [Рабій-Карпинська 2011, с. 76].

Таке ж означення уживали дослідники діалектів південно-західного наріччя раніше (Я. Закревська, Л. Коць-Григорчук) і сучасні дослідники (М. Бігусяк, Т. Ястремська та ін.). Наприклад, досліджуючи бойківсько-надністрянське діалектне суміжжя, О. Чаган також кваліфікує тиск надністрянського діалекту як агресивний [Чаган 2016, с. 169]. На цьому наголошувала Л. Коць-Григорчук, аналізуючи діалектні проблеми бойківських говірок і стверджуючи, що діалектна Надністрянщина окремими рисами поглинає Бойківщину: «Різниці в розташуванні на карті латеральних ізоглос створюють картину перехідності чи змішаності говірок на околицях говору, а смуга таких говірок у сумі займає близько половини його території» [Коць-Григорчук 2002, с. 104, 106].

Отже, проаналізувавши наукову літературу про говірки контактних зон, можемо констатувати, що термінологія для їхнього позначення ще остаточно не усталена в діалектології, а мовні процеси на суміжних територіях мають своєрідний перебіг: для говірок такого типу характерні явища, які належать обом контактним говорам. Зіткнення говірок різних типів відображене на їхніх

структурах: виникають деякі специфічні, не властиві жодному з контактних говорів явища, відбувається розширення синонімічних рядів, через поєднання різнодіалектних мовних явищ або через запозичення, для мовного матеріалу характерна діалектна строкатість. Територія межі може мати мікроареали, що різняться розмірами, типом ізоляцій, які їх окреслюють, та зв'язками з іншими діалектами.

Мета – на підставі зіставлення зведених карт типових ізоглос виявити протиставні структурно-територіальні об'єднання в межах діалектного континууму Надвірнянщини, смугу мішано-перехідних говірок гуцульсько-покутського, гуцульсько-наддністрянського, наддністрянсько-покутського типів та описати їх особливості.

Джерелом дослідження слугував авторський Атлас говірок Надвірнянського району Івано-Франківської, укладений за власними польовими записами, здійсненими впродовж 2010–2020 рр. у 57 н. п. [Кисляк 2021].

Говірки Надвірнянського району Івано-Франківської області є ареалом зіткнення гуцульського, наддністрянського та покутського говорів, а, оскільки демаркаційна лінія є смугою перехідних говірок, що може сягати кількох десятків кілометрів, то і територією перехідних і мішаних говірок. Урахувавши попередні дослідження, ми визначили диференційні риси перехідних і мішаних говірок.

Перехідні говірки характеризують такі особливості: зміни набули закономірного характеру, статус закону по всьому говору; перехідні типи діалектів, які комбінують особливості контактних говірок; постання контамінованих форм, згасання в латеральних ареалах явищ лексики і семантики, які активно функціонують у суміжних діалектах, активізація творення форм і дублетів, більший інвентар лексем, збереження значень старих лексем, перехідні говірки становлять відмінний, третій тип порівняно з тими говірками, на ґрунті яких утворилися, чітке територіальне окреслення.

Дослідники перехідних зон різних мов і говірок однієї мови, зокрема Ф. Жилко [Жилко 1953], В. Русанівський [Русанівський 1988], Т. Назарова [Назарова 1985; Назарова 1969], Г. Мартинова [Мартинова 2000], Т. Тищенко [Тищенко 2003], Т. Щербина [Щербина 2009] та ін., основною ознакою перехідних мовних утворень визнавали системне поєднання в них рис континуумів та діалектів, що взаємодіють. У мішаних говірках не відбувається докорінної перебудови системи, оскільки елементи інших діалектів є лише вкрапленнями, а вплив суміжних говорів виявляється в простих запозиченнях окремих форм, слів, передусім унаслідок наслідування рис престижного говору, але це докорінно не змінює складу говірок.

Лінгвогеографічне дослідження говірок, розташованих у зоні активної взаємодії контактних говорів, дало змогу виявити послідовне поєднання в них рис гуцульського і покутського говорів і кваліфікувати їх як мішано-перехідні говірки покутсько-гуцульського типу; покутського і наддністрянського – покутсько-наддністрянського типу; наддністрянського і гуцульського – наддністрянсько-гуцульського типу.

Для мішано-перехідних говірок Надвірнянщини властиві такі особливості:

1. У досліджуваних говірках широко розвинені синонімічні ряди. Наприклад, на позначення подвір'я в багатьох говірках північної зони, де перетинаються ізоглоси гуцульських і покутських, або покутських і наддністрянських, або гуцульських і наддністрянських ареалів картографовано такі синоніми:

об'єс'т'а, под'єр'ї, дв'єр, т'їк (Садж.), под'єр'ї, загорода (Виш., Пар., Гл., СМ), под'єр'ї, дв'єр (Надв., Стр.), под'єр'ї, дв'єр, загорода (Виш., Пар., Гл., СМ), под'єр'є, дв'єр, пл'ац (Стр.), под'єр'є, дв'єр, об'єс'т'а (Мол.). Показовою є репрезентація семи 'знак про те, що хата зведена'. У багатьох говірках, які зараховуємо до говірок покутсько-гуцульського суміжжя, скартографовано синонімічні пари *дереуце* // *к'є-їтка* (Добр., Ланч., Л., Куб., Виш., Мол., Біл., Пост., Гл., СМ), а в окремих, належних до говірок гуцульсько-наддністрянського чи, можливо, гуцульсько-наддністрянсько-покутського суміжжя, і по три лексеми *дереуце* // *к'є-їтка* // *є-їнок* (Б., Пн.).

У говірках, що за всіма ознаками і класифікаціями попередників належать до покутських, помічено вживання синонімічних пар *фронтон* і *фац'їят* на позначення продовження бічної стіни вгору при покрівлі на два схили, перша з яких вживана в гуцульських говірках, а друга – у північних; це може підтверджувати думку Ю. Шевельова про те, що всі покутські говірки є перехідними [Шевельов 2002, с. 970]. Такі ж синоніми помічено і в північно-східних гуцульських говірках (Зар., ЧП, БО, ЧО), вони засвідчують накладання рис північних говірок Надвірнянщини на гуцульські і вказують на перехідність говірок сс. Чорні Ослави, Білі Ослави, Чорний Потік.

Серед репрезентантів семи 'сковорода' в багатьох говірках суміж зафіксовано синонімічні пари *на'тел'н'ї* // *брит'ванка* (Пас., Добр., Зар., Стр.), *на'тел'н'ї* // *ринка* (Садж.), *на'тел'н'ї* // *сковорода* (Пн., Дел., Зел.), *рондил'* // *на'тел'н'ї* (Надв.), *брит'ванка* // *на'тел'н'ї* // *ринка* (Ланч.)

На позначення віконної рами в говірці с. Пасічна виявлено три репрезентанти: лексему *футрина*, скартографовану в північно-східних гуцульських говірках, загальнонародну лексему *рама* та лексему *скрин'ї*, зафіксовану в окремих північних говірках. Поєднання рис північних і південних говірок указує на перехідний статус говірки с. Пасічна.

Серед репрезентантів семи 'балка, на яку кладуть дошки підлоги' в синонімічні відношення вступають лексеми *л'їгар'* // *балка* у гуцульсько-покутській говірці с. Ланчин, *п'їд'валина* // *л'їгар'* у гуцульсько-наддністрянсько-покутських говірках Битків, Пнів, Надвірна; *к'їзли* // *балка* // *л'їгар'* у гуцульсько-покутській говірці с. Заріччя.

У мішано-перехідних говірках покутсько-гуцульського типу скартографовано синоніми на позначення веселки: *є'є'селка* // *ду'га* // *раїду'га* (Садж.), *є'є'селка* // *раїду'га* (Ланч., Зар.), *є'є'селка* // *ду'га* (Л.); гуцульсько-наддністрянського: *є'є'селка* // *пойас* (Б., Пн.).

2. У говірках перехідних зон зафіксовано лексеми, не поширені в контактних говорах. Зауважимо, що таких явищ зафіксовано більше в говірках покутсько-гуцульської межі. Зокрема, синоніми *т'їк*, *пос'їдок* на позначення подвір'я зафіксовано лише в говірці с. Саджавка, лексеми *п'їд'соф'їтка* (Пас.) 'продовження бічної стіни вгору при покрівлі на два схили', *мостниц'ї(а)* 'мостина, одна із дощок підлоги у хліві', *тала'лаїство* (Добр.) 'худоба', *лудина* (Красна) 'старий поношений одяг', *че'р'гар* (Гв.) 'пастух овець', *при'ч'їлок* (Пн.) 'продовження бічної стіни вгору при покрівлі на два схили', *жа'роу'н'ї* (Ф.) 'сковорода', *копанка* (Мол.), *ко'лодез'* (Виш.) 'криниця', *хата'т'рет'а* (Мл., ЛТ, М., Наз., Пар.) 'вітальня', *пан:а* (Ф.) 'дівчина', *бі'саги* (Добр.), *дз'убен'ка* (Садж.), *та'б'їўка* 'торба', *в'їше'нка* 'частина стовбура дерева, на яку накладають снопи', *картуз* 'чоловічий головний убір із козирком', *хо'лєшн'а* 'приміщення для утримування тварин', *хл'ївец* (Мол.) 'приміщення для свиней',

ф-іл'варок (Садж.), *ма'їеток* (СМ, Б.), *в-іт'ц'їушчина* (Мол.) 'господарство', *поло'виц'і* (Мол.) 'мости́на, одна із дошок підлоги в хліві', *'балка* (Ланч., Зар., Мол.) 'балка, на яку кладуть дошки підлоги', *'пойас* (Пн.) 'веселка', *моги'уки* 'кладовище', *к'л'учина* (Гав.) 'кроква, одна з опор покрівлі', *'бал'ок* (Гав., ВМ, Надв., Красна, Дел., Цуц.) 'верхня дерев'яна балка в стіні, паралельна до сволюка', *'суни'ц* (Зар.), *сто'йак* (Л.) 'стовп у стіні будівлі'.

3. Для мішано-перехідних говірок Надвірнянщини характерне збереження архаїчних явищ. Таку особливість спостерегли дослідниці перехідних говірок подільсько-середньонаддніпряньського типу Г. Мартинова [Мартинова 2000] і Т. Тищенко [Тищенко 2003], та перехідних говірок середньонаддніпряньсько-степового типу Т. Щербина [Щербина 2009]. У говірках Надвірнянщини нам теж удалося виявити архаїчні лексеми, наприклад *'лудина* 'старий поношений одяг'. Лексикографічні праці, у яких зафіксовано лексему *'лудин'і* зі значенням 'одяг, постільна білизна, речі домашнього вжитку' [Шкрумеляк 2016, с. 89], 'одяг і речі домашнього вжитку' [Негріч 2008, с. 107], кваліфікують її як застарілу.

4. Накладання ареалів різних контактних говорів, на межах яких виникають явища, не характерні жодному з досліджуваних мовно-територіальних утворень, виразно демонструють репрезентанти семи 'пропуск при косінні'. У говірках покутсько-гуцульської межі скартографовані мовні явища, не засвідчені в інших говірках: *м-е'ж'е* (Добр.), *'ручка* (Дел.), *чуб* (Зар.); у говірках гуцульсько-наддністряньського суміжжя – *'ручка* (Мол., Надв.), *м-е'ж'е* (Мол.). Подібне явище спостерігаємо в репрезентації сем 'пропуск в оранці', зокрема в перехідних говірках гуцульсько-наддністряньської межі зафіксовано лексему *ми'ж'е* (Мол., Б.), гуцульсько-покутської – *'фоса* (Л., Зар.), покутсько-наддністряньської – *ми'ж'е* (Пер., Гав.). На позначення ріллі, виораного поля в говірках гуцульсько-наддністряньського суміжжя представлено лексему *ора'ниці'і* (Мол., Б.), *бороз'на* (Б.); у говірках покутсько-гуцульської межі засвідчено нові для досліджуваного ареалу лексеми *пар'цел'і* (Садж.) та *з'аб* (Садж.); у говірці с. Гаврилівка наддністряньсько-покутського суміжжя скартографовано лексему *нар'інка*, не відому в говірках Надвірнянщини.

5. Затухання в латеральних ареалах явищ, що активно функціонують у говорах, які контактують, теж є ознакою перехідних говірок. Наприклад, лексема *байстр'ук* на позначення позашлюбного хлопчика активно функціонує в гуцульських говірках, щодалі на північ вона вживається рідше. У покутських говірках на позначення пропуску в оранці компактний ареал, обмежений ізоглосою Глинки – Парище – Лісна Велесниця – Середній Майдан, утворює лексема *три'п-іл'а*; у говірці с. Заріччя ця лексема вступає в синонімічні відношення з лексемами *рос'луга* та *'фоса*, а в говірці с. Чорний Потік – з лексемою *каз'а*.

Спостережено цікаве явище поширення лексеми *брит'ванка* на позначення сковороди. Ця лексема скартографована лише в говірках сс. Пасічна, Заріччя, Добротів, Ланчин, розташованих на одній лінії, що ніби переділяє Надвірнянщину посередині на північну і південну частини; у говірках цих зон її не виявлено.

6. У говірках суміж простежуємо фонетичну варіативність лексем, наприклад: *под'в-ір'і* // *под'в-ір'е* (Мол., Біл.) 'подвір'я', *пат'ел'н'і* // *пат'ел'н'а* (Дел., Надв., Стр.) 'сковорода', *к-ер'ниці'і* // *кир'ниці'і* (Мол., Гл., СМ, ВМ, Стр.), *кри'ниці'а* // *к-ір'ниці'а* // *к-ер'ниці'а* (ВМ), *к-ір'ниці'а* // *к-ер'ниці'а* (Б.) 'криниця', *студн'а* (Пн., Надв., Стр.), *студн'і* (Кр., ЛВ) 'криниця'.

7. Утворення контамінованих форм – ознака перехідних говірок. Г. Мартинова зауважує, що «взаємодія ареально опозитивних лексичних одиниць, які стикаються в одній говірці, веде до утворення третіх мовних елементів – лексем і словосполучень, які функціонують у парадигмі проміжної діалектної системи» [Мартинова 2000, с. 39]. Прикладом такого явища в перехідних говірках покутсько-гуцульського та наддністрянсько-гуцульського типів є лексема *мост'ниця'і(а)* (Садж., Пн.), очевидно, утворена шляхом контамінації лексем *половиця'і(а)* та *мостина*, відомих в інших говірках Надвірнянщини.

8. У говірці с. Ланчин покутсько-гуцульського суміжжя помічено випадок зміни у формальній структурі слова, зокрема лексема *п-ідвал* на позначення підвалини, товстої балки, що є основою дерев'яної стіни, втрачає формальну ознаку іменника жіночого роду.

9. Для перехідних говірок характерні зміни в семантиці лексем, поширених у контактних зонах [Мартинова 2000, с. 41]. Таке явище спостережено в мішано-перехідних говірках покутсько-наддністрянського типу, де на позначення гаманця скартографовано лексему *пушка*, яка в наддністрянських говірках вживана зі значеннями 'металева банка, коробка (для грошей)' та 'металева банка для молока', 'посудина, у яку косарі кладуть брусок для гострення коси' [Шило 2008, с. 222]. У гуцульських говірках така лексема відома зі значенням 'портсигар' [Негріч 2008, с. 149].

Отже, говірки, розташовані в суміжжях покутського і наддністрянського, покутського і гуцульського, наддністрянського і гуцульського говорів, вважаємо мішано-перехідними різних типів. Такі говірки постали внаслідок контактування генетично близьких говорів. Для мішано-перехідних говірок діалектних суміж Надвірнянщини характерне поєднання різнодіалектних рис, згасання явищ лексики і семантики, характерних для ядра діалектів, постання контамінованих форм, активне збагачення говірок синонімічними рядами, збереження архаїчних значень. Водночас їхні системи не зазнають докорінних змін, виявляють ознаки механічного змішування елементів суміжних говорів.

ЛІТЕРАТУРА

- Бандрівський, Д. Г. (1960). *Говірки Підбузького району Львівської області*. Київ, 101 с.
- Георгієва, С. І. (2011). Тенденції розвитку болгарської діалектної системи в Україні. [У:] *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: філологія*. Збірник наук. праць. Одеса, вип. 3, с. 4–8.
- Жилко, Ф. (1958). *Говори української мови*. Київ, 171 с.
- Жилко, Ф. Т. (1953). Перехідні говірки від української до білоруської мови в північно-західних районах Чернігівщини. [У:] *Діалектологічний бюлетень*. Київ, вип. IV, с. 7–20.
- Кисляк, Л. Н. (2021). Ареалогія говірок Надвірнянщини. Автореферат дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01. Черкаси, 20 с.
- Коць-Григорчук, Л. (2002). *Лінгвістично-географічне дослідження українського діалектного простору*. Нью-Йорк; Львів, 267 с.
- Мартинова, Г. І. і Щербина, Т. В. (2020). Мішані та мішано-перехідні говірки середньонаддніпрянсько-степового порубіжжя. [У:] *Lingua Montenegrina*, god. XIII/1, br. 25, s. 139–149.
- Мартинова, Г. І. (2000). *Лінгвістична географія Правобережної Черкащини*. Черкаси, 265 с.
- Мартинова, Г. І. (2003). Порубіжжя як об'єкт картографування. [У:] *Діалектологічні студії 1. Мова в часі і просторі*. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. Львів, с. 180–189.
- Мартинова, Г. І. (2009). Терміни перехідні й мішані говірки. [В:] *Українська термінологія і сучасність*. Збірник наукових праць. Київ, вип. VIII, с. 217–221.
- Михайленко, В. М. (2001). Динаміка рефлексії е на території середньонаддніпрянсько-поліського діалектного суміжжя за останні 50 років ХХ ст. [У:] *Волинь – Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. Житомир, вип. 7, с. 12–20.

Назарова, Т. В. (1969). Інтерферентні ареали як об'єкт дослідження історичної діалектології (формування деяких українських польських зон). [У:] *Праці XIII Республіканської діалектологічної наради*. Київ, с. 26–29.

Назарова, Т. В. (1985). *Лінгвістичний атлас Нижньої Прип'яті*. Київ, 136 с.

Негрнич, М. (2008). *Скарби гуцульського говору: Березови*. Львів, 224 с.

Остапчук, О. А. (2008). Українсько-польське мовознавство: рівні і способи маніфестації. [В:] *Исследования по славянской диалектологии. Славянские диалекты в ситуации языкового контакта (в прошлом и настоящем)*. Москва, вып. 3, с. 58–72.

Попова, Т. В. (2008). О диалектной ситуации в зоне украинско-белорусского пограничья. [В:] *Исследования по славянской диалектологии. Славянские диалекты в ситуации языкового контакта (в прошлом и настоящем)*. Москва, вып. 13, с. 80–118.

Рабій-Карпинська, С. (2011). *Діалект бойків (фонетика і морфологія)*. Бойківські говірки. Збірка статей. М. Лесів (ред.). Перемишль, 189 с.

Русанівський, В. М. (1988). *Структура лексичної і граматичної семантики*. Київ, 236 с.

Рябець, Л. В. (2016). Деякі особливості іменникової словозміни говірки села Митниця Васильківського району Київської області. [У:] *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія «Філологічні науки»*, вип. 35, с. 162–166.

Тищенко, Т. М. (2003). Подільсько-середньонадніпрянське суміжжя у світлі ізоглос. Автореферат дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01. Київ, 20 с.

Чаган, О. (2016). Бойківсько-надністрянське діалектне суміжжя як об'єкт діалектологічних студій. [У:] *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Збірник наук. праць. І. В. Сабадош (ред.). Ужгород, вип. 21, с. 167–170.

Шевельов, Ю. (2002). *Історична фонологія української мови*. Харків, 1054 с.

Шило, Г. (2008). *Надністрянський регіональний словник*. Львів; Нью-Йорк, 287 с.

Шкрумеляк, М. (2016). *Тлумачний словник-довідник гуцульських говірок*. Івано-Франківськ, 174 с.

Щербина, Т. (2009). *Ареалогія середньонадніпрянсько-степового порубіжжя*. Черкаси, 348 с.

Щербина, Т. В. (2015). Походження говірок середньонадніпрянсько-степового порубіжжя у світлі ареалогії. [У:] *Волинь – Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. Житомир, вип. 26, с. 76–83.

Smułkova, E. (2002). Pojęcie gwar przejściowych i mieszanych na polskobiałorusko-ukraińskim pograniczu językowym. [W:] *Białoruś i pogranicza. Studia o języku i społeczeństwie*. Warszawa, s. 336–348.

СПИСОК ОБСТЕЖЕНИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ НАДВІРНЯНСЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Бистр. – Бистриця; Б. – Битків; Біл. – Білозорина; БО – Білі Ослави; Бук. – Букове; В. – Вороненко; Виш. – Вишнівці; ВМ – Верхній Майдан; Вол. – Волосів; Вор. – Ворохта; Гав. – Гаврилівка; Гв. – Гвізд; Гл. – Глинки; Д. – Дора; Дел. – Делятин; Добр. – Добротів; Зар. – Заріччя; Зг. – Згари; Зел. – Зелена; Кам. – Камінне; Кл. – Климпуші; Кр. – Красна; Куб. – Кубаївка; Л. – Лоева; Ланч. – Ланчин; ЛВ – Лісна Велесниця; ЛТ – Лісна Тарновиця; М. – Мирне; Макс. – Максимець; Мик. – Микуличин; Мл. – Млини; Моз. – Мозолівка; Мол. – Молодків; Надв. – Надвірна; Наз. – Назавизів; Пал. – Паляниця; Пар. – Парище; Пас. – Пасічна; Пер. – Перерісль; Пн. – Пнів; Пост. – Постоята; Пр. – Причіл; Садж. – Саджавка; СМ – Середній Майдан; Сок. – Соколовиця; Стр. – Стримба; Тар. – Тарновиця; Тат. – Татарів; Тис. – Тисменичани; Ф. – Фітьків; Цуц. – Цуцилів; Ч. – Черник; ЧО – Чорні Ослави; ЧП – Чорний Потік; Ябл. – Яблуниця; Ямн. – Ямна; Яр. – Яремче.

Подано до редакції 18.02.2022 року
Прийнято до друку 02.04.2022 року